

10. Ozdravljenje uzetoga i rasprava o subotnjem počinku (5,1-18)

Dominantni motiv u Iv 5-10 jest niz židovskih blagdana (subota, Pasha, blagdan Sjenica, blagdan posvete Hrama) i za vrijeme, svakog blagdana Isus nešto čini ili govori tako da na neki način blagdanu daje novo značenje.

Početak 5. poglavlja označava jasan zaokret u Evanđelju po Ivanu. Isusova samoobjava koja je započela u poglavljima 2-4 nastavlja se stalno rastućim intenzitetom i produbljenjem bogatstva tema i motiva. No, sada se pojavljuje protivljenje vjerskog vodstva (Židovi). Mnoštvo je stavljeno u krizu: pod dubokim su dojmom Isusovih riječi i djela, ali i u strahu od Židova. Ove silnice svoj prvi rasplet dobivaju koncem 10. poglavlja.

Peto poglavlje sastoji od četiri dijela: ozdravljenje (1-9a) jest povod za raspravu o Zakonu (9b-18) koja će kulminirati Isusovom samoobjavom Sina Božjeg koji daje život i vrši djela Očeva (19-30) da bi na koncu Isus iznio svjedočanstva koja svjedoče za njega (31-47).

5,1: bijaše židovski blagdan...

Iako je Isus na početku prošlog poglavlja nastojao otići iz Judeje i Jeruzalema zbog protivljenja farizeja (4,1-3), sada ga opet vidimo u Jeruzalemu! Stručnjaci ne uspijevaju odgonetnuti o kojem se blagdanu radi, a kasnije se radnja spominje da se izliječenje dogodilo u subotu, a svaka subota je po sebi blagdan (5,9). Vrlo vjerojatno se radi o kupalištu u obliku trapeza (podijeljeno pregradom na dva dijela) u sjeveroistočnom dijelu Jeruzalema. Začudujuće je koliko detalja navedenih u evanđeoskom tekstu odgovara preciznom poznavanju topografskog rasporeda na terenu, a kojeg je potvrdila i najnovija arheologija. Ipak, i ovdje ima nedoumica: znači li Bethesda kuća milosti, ili treba čitati Bethzatha, što je zapravo Bezetha što je naziv sjevernog dijela Jeruzalema. U svakom slučaju, trijemove ovog kupališta arheolozi su također iskopali. Smatrano je sumnjivim mjestom, no Isus ga ipak posjećuje.

5,3: ležalo je mnogo bolesnika – slijepih, hromih, uzetih...

Na temelju vjerovanja da voda postaje ljekovita kad je anđeo uzbiba, ovo okupljalište bolesnika prestaje biti mjesto susreta i postaje poprište egoistične utrke *stići prije drugih kad se voda pokrene!*

5,5: bijaše ondje neki čovjek koji je trpio od svoje bolesti 38 godina.

Iako ne znamo točno u čemu se sastojao zdravstveni problem, veliki broj godina koje je proveo uzet – čak 38! – govori da se radilo o paralizi te da je bio u izuzetno teškom stanju. Vezan od svoje bolesti i vezan na nju. Pnz 2,14-17 govori o 38 godina boravka u pustinji one generacije koja je izišla iz Egipta (Br

32,13; Ps 95,10 govore o 40g.), ali nije ušla u Obećanu zemlju. Stoga 38 godina ovdje može označavati čitav život koji je određen za propast.

5,6-7: *Kad ga Isus opazi gdje leži...kaže mu: želiš li ozdraviti? Gospodine, nemam nikoga tko bi me uronio...*

Isus u masi opaža čovjeka! Za njega nije pojedinac nego – čovjek! U tome mjestu bolesnih, ali i nemilosrdne borbe za zdravlje, ovaj bolesnik je napušten i izoliran: *Gospodine, nemam nikoga tko bi me uronio...* (5,7). Međutim, čovjek – koji nije poznavao Isusa – još uvijek ne vidi drugog rješenja osim doći u dodir s uzbibanom vodom! Tragično je da na mjestu na kojem se očekuje spas od anđela Božjeg vlada zakon bržeg i da se do spasenja stiže jedino putem eliminacije drugoga (slika našeg svijeta!). Kada bi mogao, i ovaj čovjek bi rado prestigao i eliminirao drugog!

Nije slučajno da će ga kasnije Isus upozoriti da ne griješi kako ga još i nešto gore ne bi snašlo (5,14)! Dakle, čovjek odabirom grijeha može dospjeti u još veću slabost! Ovdje se ne radi o osobnom grijehu nego „situaciji grijeha“, mentalitetu koji za sobom povlači način ponašanja koji nasljeđujemo, uza nj pristajemo i dalje prenosimo.

Stoga ne čudi da, za razliku od Marije (2,1ss) i oca bolesnog dječaka (4,46ss), ovaj čovjek od Isusa ništa ne traži. Lako je uočiti tuđi nedostatak i željeti mu pomoći, teško je uočiti vlastiti, priznati problem i htjeti ga se osloboditi. Tuđi nedostatak je deformacija-deformizam a moj je konformizam – suglasan s mojom „formom“ – takav sam stvoren i zato me takvog prihvati! Zato ga Isus pita da li želi ozdraviti? Evo na što se može odnositi grijeh: manjak želje za ozdravljenjem, i na fizičkoj, ali i na duhovnoj razini. Imati želju kao oko za svjetlom – ako oku ne nedostaje svjetlo, to je znak da nije u funkciji, atrofiralo je. Normalno je da čovjek ima želju za tjelesnim, ali i za Bogom. Živjeti, ali bez Boga znači biti atrofiran na dubljoj razini koja je gora od bolesti.

Isus zato želi probiti opnu njegove napuštenosti i izdvojiti ga iz tragične utrke za eliminiranjem drugih bolenika. Mjesto egoistične borbe za njega može postati mjestom susreta i očovječenja jer dar pretpostavlja otvaranje drugom, rušenje predrasuda i antagonizama. Zbog toga će Isusov susret s uzetim biti mnogo više od ozdravljenja. Umjesto da bude susret poradi ozdravljenja (što traži većina kršćana, nažalost), on bi se prije mogao okarakterizirati kao ozdravljenje u službi susreta: Isus će tijekom susreta nastojati preobraziti bolesnikov način postojanja i življenja te ga uključiti u Božje logiku ljubavi i dara, nakon što u njemu razobliči ljudsku logiku.

5,8-9a: *Ustani, uzmi svoju postelju i hodi!*

Tri imperativa kojima se Isus obratio uzetome označavaju kraj njegovog dosadašnjeg egzistiranja i početak nove egzistencije: umjesto ležanja *ustat će*,

umjesto neaktivnosti *uzet će* svoju postelju i sam brinuti o sebi, umjesto čekanja da mu netko dođe, dobiva nalog da *hodi* dalje.

Riječ *ustati* ovdje igra važnu ulogu (usp. 5,21): ustajući i noseći svoj krevet, uzeti manifestira promjenu situacije: više ne nosi krevet nemoćnog čovjeka, nego čovjek počinje triumfalno nositi svoj krevet! Sve skupa jest objava slave Božje. Jer, slava Božja jest moćan čovjek (usp. Post 1)!

Čovjek, stvoren šestog, po sebi je nesposoban doseći počinak sedmog dana. Ovaj čovjek, kao i svi drugi, zna da je određen za smrt. Čovjek treba ozdraviti od te „smrtonosne bolesti“ koju predstavlja naš život. Bog svoj posao vidi u tome da i čovjeka privede počinku sedmoga dana kako bi se Bog i čovjek konačno našli zajedno. Ovaj događaj se zbiva subotom da se naznači kako je on početak čovjekovog ulaska u Božji počinak sedmog dana.

Međutim, Isusov nalog ozdravljenome da *uzme* svoju postelju protivni se propisu o subotnjem počinku.

5,10: *Subota je! Ne smiješ nositi svoju postelju!*

Za razumijevanje ovog, i njemu sličnih izvještaja, potrebno je poznavati iznimno značenje obdržavanja subote za židovstvo Isusovoga kao i vremena nastanka Evanđelja. Ako je u mnogočemu farizeizam bio tolerantan, u pitanju obdržavanja subote bio je beskompromisan. Stoga – iako su bili svjesni zbog čega je ozdravljenik počeo nositi svoj krevet (znaju da je krevet *njegov*, usp. 5,9-11) – žestoko reagiraju na kršenje subotnjeg propisa. Time pokazuju da ne prihvaćaju objavu Isusove slave koja svjedoči da je Sin Božji.

Postoje dva oprečna načina kako shvaćati Zakon: kao zabranu i osudu, ili kao čuvara života i čovjekove slobode (usp. Post 2,16s). Kao zabranu, tj. kao besmisleno ograničenje ga je shvatio Adam i onda je uz pomoć zmije htio nadići neljudskost Zakona. No, upravo tada je pokazao vlastitu neljudskost nepovjerenja u Onoga koji ga je stvorio i od koga nema većeg prijatelja.

Drugi način je shvatiti da je Zakon riječ Očeva koji vječnom ljubavlju ljubi svoje sinove. Ovo je izvorni smisao Zakona prema kojem Isus želi povesti čovjeka: nije čovjek stvoren zbog Zakona nego je Zakon zbog čovjeka. Dakako, dva različita pristupa Zakonu za posljedicu imaju dva suprotna načina življenja.

Za nas je sve pitanje interpretacije: sam čovjek je interpretacija koju daje o sebi, o svijetu, o Bogu i o Zakonu. Zakon je u sebi dobar: ukazuje na dobro a osuđuje zlo. No, pošto smo svi grešnici, on pokazuje grešnikom svakog tko je svjestan da griješi, a onoga tko nije svjestan da griješi zasljepljuje jer ga ostavlja u svijesti o vlastitoj pravednosti... U oba slučaja Zakon je interpretiran kao nešto apsolutno, nešto čemu se žrtvuje čovjek. U takvim pristupima Zakon je pervertiran tj. okrenut u smjeru protivnom od života.

Oni koji ga tako upotrebljavaju čovjeka čine robom Zakona i smrti koju im on, jer su grešnici, proglašava.

5,13: Isus je nestao u mnoštvu što se ondje nalazilo

Isus se povlači s kupališta iako ono bilo puno bolesnika. Nije namjeravao svima pomoći tako da ih čudesno ozdravi. Dakle, nije došao dati zdravlje nego spasenje – novi odnos s Bogom uslijed kojeg prelazimo iz jednog života koji je mrtav – bez nade i želje – u život sinova Božjih koji su ljubljani i koji ljube (5,24).

5,14: Više ne griješi da te što gore ne snađe!

Ove Isusove riječi neki komentatori su smatrali suprotnima onima u 9,2-3 gdje Isus negira povezanost između grijeha i bolesti (*tko je sagriješio, on ili njegovi roditelji?*). No, Isusovo upozorenje se ne odnosi na neki konkretan grijeh nego na opasnost koja je ozbiljnija od svake bolesti – ostati bez Boga! Stoga grijeh ovdje označava i grešni stav tj. mentalitet: npr. ne željeti ozdraviti, pomiriti se sa nehumanošću društva, smatrati da je Bog bezdušan i hladan i da nas gleda kroz slovo Zakona i da nas preko njega hladno kažnjava itd. Ono što se ozdravljeniku događalo na fizičkoj razini, samo je slika onoga što mu se može dogoditi na dubljoj, egzistencijalnoj.

5,15: Čovjek ode i javi Židovima da je Isus onaj koji ga je ozdravio.

Međutim, zašto je ozdravljenik tako naglo iščezao sa scene – zar ga je evanđelist htio tako kratko upotrijebiti samo da bi što prije prešao na susret Židova sa Isusom?

Kada ovu zgodu usporedimo s onom u Iv 9, onda se nazire rješenje. I pored mnogih sličnosti, razlika je upadljiva: dok ozdravljeni paraličar odgovornost za kršenje subote svaljuje na Isusa (5,12), bivši slijepac progresivno brani Isusa i konačno se otvoreno stavlja na njegovu stranu te biva ekskomuniciran (9,24-34) i nakon toga ostaje uz Isusa i štuje ga kao Boga (9,35-39). Bivši paraličar, naprotiv, vratio Židovima (5,15), tj. prešao na njihovu stranu i tako ostao u starim okvirima. Nije htio da ga Isus povede u Kraljevstvo Božje, bez obzira u kojoj je mjeri iskusio Isusovu osloboditeljsku riječ.

5,17: Otac moj sve do sada radi pa i ja radim.

Ovim odgovorom Isus objašnjava zašto ozdravlja subotom. Predstavlja se Sinom Oca nebeskoga i s njim se izjednačava, što će izazvati nove optužbe koje Židovi dižu protiv Isusa s jedne, a s druge strane temelj je za Isusov dugi monolog koji počinje u 5,19. Time se rasprava sa subote diže do pitanja identiteta Isusa iz Nazareta i njegovog odnosa prema Bogu: samo ispravno shvaćanje ovog pitanja može rasvijetliti smisao subote i Isusovog djelovanja.

Sada se više ne raspravlja o tome kako častiti Boga (2,18) pa ni o vršenju zapovijedi Zakona, nego o Isusovom autoritetu da djeluje i govori o Hramu i suboti kao onaj koji je poslan od Oca.

5,18: *gledali su da ga ubiju...jer je Boga nazivao svojim Ocem izjednačujući sebe s Bogom*

Židovima je bilo jasno da, iako ljudi ne bi trebali raditi subotom, Bog radi i toga dana. No, shvatili su da Isus, smatrajući se Sinom, zapravo sebe *izjednačuje s Bogom* (5,18) i zato smatra kako može raditi subotom. A to je bio još veći grijeh!

Htjeti se praviti Bogom jest srž Adamovog grijeha (usp. Post 3,5) a sada za isti grijeh optužuju Isusa. No, Adamov grijeh bio je u tom što je htio sam za se ugrabiti ono što po sebi ne može imati, ali početke čega je već dobio kao dar – *biti na sliku Božju*. Adam nije prihvatio *biti na sliku Božju* tj. *biti sin* Božji (usp. Post 5,3). Isus, naprotiv, jest Sin Očev koji prihvaća Oca kao Oca i sebe kao Sina – ljubljenog Očevog. Zato i može objaviti istinu o suboti tj. Zakonu: ona nije svetinja iznad čovjeka nego je izraz Očeve ljubavi za sinove. Stoga ne može biti u službi čovjekovog sputavanja nego promicanja njegovog života i oslobođenja.

Isus, oslobađajući čovjeka od zla i grijeha, želi i Zakonu vratiti njegov prvotni smisao, Bogu očinsko lice a čovjeku istinu da je *sin*. Ako čovjek ne ide prema tome, slavljenje subote postaje isprazni običaj. No, ovakvom pristupu se suprotstavljaju židovski vjerski vođe i time pokazuju da im nije do rasprave o prvotnoj svrsi Zakona nego do toga da ga upotrebljavaju kao sredstvo dominija nad čovjekom.

Tako, više negoli u drugim evanđeljima, u Ivana se vrlo rano i to konstantno uočava naglašena antipatija prema Isusu, a s druge strane i tvrdnja o njegovu božanstvu vrlo je jasna.